Takuusäätiö

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Helsinki, 21.5.2025

Eduskunnan talousvaliokunta

Asia: HE 43/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain ja huoneistotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta sekä positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain 22 §:n 2 momentin 12 kohdan kumoamisesta

Takuusäätiö on sosiaalialan järjestö, joka ehkäisee ja ratkaisee kotitalouksien talous- ja velkaongelmia. Säätiö tarjoaa ihmisille palveluita, kouluttaa ammattilaisia ja vapaaehtoisia sekä kehittää ja vaikuttaa. Takuusäätiö on voittoa tavoittelematon ja sen palvelut ovat maksuttomia.

Takuusäätiö kiittää kutsusta tulla kuultavaksi talousvaliokuntaan.

Takuusäätiön mielestä positiivista luottotietorekisteriä koskevat lakimuutokset ovat tarpeellisia. Kattavampi tietosisältö auttaa tehokkaammin ehkäisemään ylivelkaantumista ja arvioimaan luottoriskejä. Tavoite vähentää väärinkäytön riskejä velvoitteella tunnistaa luotonhakija luotettavasti ja nykyistä varhaisemmassa vaiheessa on myös tärkeä.

Taloyhtiölainat

Suomessa on merkittävä määrä vanhaa asuntokantaa, joiden korjaaminen ja uudistaminen aiheuttaa osakkeenomistajille huomattavia kustannuksia. Toisaalta uudisrakennuksissa myydään asunto-osakkeita suhteellisen edullisesti velattomaan kokonaishintaan nähden. Molemmissa tapauksissa osakkeenomistajalle voi jäädä maksettavaksi huomattava summa pääomavastikkeena, mikä nostaa asumiskustannuksia. Nämä kustannukset eivät näy rekistereissä, vaan ne jäävät luotonhakijan ilmoituksen varaan luottokelpoisuuden arvioinnissa.

Taloyhtiölainojen sisällyttäminen positiiviseen luottotietorekisteriin parantaa olennaisesti luotonhakijan kokonaisvelkatilanteen näkyvyyttä. Tämä auttaa luonnollista henkilöä ymmärtämään, että taloyhtiölaina vaikuttaa hänen luottokelpoisuuteensa, vaikka lainaa maksaisi vastikkeen yhteydessä. Lisäksi muutos lisää yhdenvertaisuutta, sillä jatkossa taloyhtiölaina näkyy riippumatta siitä, onko sitä varten nostettu erillinen laina vai maksetaanko sitä vastikkeessa.

Koska taloyhtiölainoja koskevat tiedot päivittyvät pitkälläkin viiveellä, asiaan on syytä kiinnittää lainvalmistelussa huomiota. Aiemmassa kuulemistilaisuudessa lakivaliokunnassa nostettiin esille esimerkiksi mahdollisuus asettaa luotonantajalle velvollisuus tarkistaa ajantasainen tieto, jos kirjaus on yli kolme kuukautta vanha. Luotonhakijan luottokelpoisuuden tulee tapahtua ajantasaisten tietojen pohjalta.

Tunnistamisen vaatimus
Esityksen mukaan positiivisesta luottotietorekisteristä tietoja hakevien on tunnistettava luonnollinen henkilö luotettavalla tavalla ennen häntä koskevien tietojen hakemista. Tämä velvollisuus on tärkeä, jotta varmistetaan luotonhakijan henkilöllisyys, vältetään väärinkäytökset ja varmistutaan siitä, että kyselylle on riittävä peruste.

Yleisiä huomioita velkaantumisesta

Toimeentulovaikeudet, jotka voivat johtua monenlaisista syistä, lisäävät riskiä ylivelkaantua. Takuusäätiön asiakaskunnassa näkyy kattavasti syiden kirjo. Esimerkiksi nuorilla aikuisilla on työllistymis- ja mielenterveyshaasteita, naisia puolestaan haastaa pienituloisuus ja yksinhuoltajuus. Monen henkilön pärjäämistä heikentää rahapeliriippuvuus tai puutteellinen talousosaaminen. Asumisen kallistuminen ja hallituskaudella sosiaalietuuksiin tehdyt leikkaukset ovat myös merkittävästi vaikeuttaneet jo valmiiksi haavoittuvassa taloudellisessa asemassa olevien tilannetta.

Tilastotiedot osoittavat, että valtionvelka oli tammikuun 2025 lopussa 174,77 miljardia euroa. Tilastokeskuksen vuoden 2024 neljännen neljänneksen lopun tilaston mukaan kotitalouksien lainavelat olivat yhteensä 172,6 miljardia euroa. Vaikka kotitalouksien velkaantumisaste on ollut hienoisessa laskussa, velkamäärä on edelleen huolestuttava. Suuri osa kotitalouksien veloista liittyy asumiseen ja varallisuuden kertymiseen, ja velkojen maksamisesta selviydytään pääosin hyvin. Kuitenkin osalle kotitalouksista velat aiheuttavat kauaskantoisia negatiivisia vaikutuksia sekä yhteiskunnalle kustannuksia.

Näistä näkökulmista on erittäin tärkeää, että luottoa myönnettäessä hakijan luottokelpoisuutta ja mahdollisuuksia selviytyä luoton takaisinmaksusta arvioidaan huolellisesti ja riittävien tietojen perusteella. Takuusäätiö on havainnut erityisesti pienlainaa hakevien keskuudessa ajattelua, että uusi luotto erääntyneiden laskujen tai luoton maksuerien maksamiseen tasapainottaisi omaa taloutta. Käytännössä uusi luotto tuo kuitenkin yhden kuukausittaisen lyhennyksen lisää, mikä harvoin on kestävä ratkaisu rahavaikeuksiin.

Luottokelpoisuuden arviointiin pitäisi sisältyä positiivisen luottotietorekisteritietojen tarkistamisen ohella vähintään myös negatiivisten luottotietojen selvittäminen. Takuusäätiö on käytännössä havainnut, että velkaantuneet asiakkaat, joille on myönnetty Takuusäätiön takaus ylivelkatilanteen ratkaisemiseksi, ovat voineet velkaantua uudestaan. Takauksen saaneelle asetetaan koko järjestelylainan takaisinmaksuajaksi vapaaehtoinen TK-maksuhäiriömerkintä lisävelkaantumisen ehkäisemiseksi. Jos luotonantaja tarkistaa vain positiivisen luottotietorekisterin tiedot, joissa näkyy yksi hoidossa oleva vakuudeton pankkilaina, ja tekee sen perusteella luottokelpoisuuden arvioinnin, jää velkajärjestely huomiotta. Uusi velkaantuminen vaarantaa aina velkajärjestelyn noudattamisen ja saattaa johtaa takaisin ulosottoon, mistä useimmat asiakkaamme pyrkivät pois.

Takuusäätiö sr.

Juha Pantzar
toimitusjohtaja

Minna Backman
lakimies